

Zelfmoord en internet

Een bespreking van Nederlandstalige websites

G. DEGRAEVE, G. PIETERS

SAMENVATTING Naar aanleiding van publicaties over zelfmoord en internet wordt nagegaan welke Nederlandstalige sites over zelfmoord op het internet beschikbaar zijn. Daartoe werden via een metazoekmachine 45 verschillende websites opgespoord. Deze werden bezocht, naar doelstelling geclassificeerd en, indien relevant, beoordeeld op kwaliteit. De relevante sites zijn over het algemeen van goede kwaliteit, vragen naar suïcidale ideatie, en bieden brede informatie en doorverwijzing naar professionele hulp bij suïcidale ideatie.

[TIJDSCHRIFT VOOR PSYCHIATRIE 44 (2002) 7, 505-509]

TREFWOORDEN internet, websites, zelfmoord

In de algemene literatuur en in de vakliteratuur worden regelmatig gevallen van 'cybersuïcide' gerapporteerd. Cybersuïcide wordt gedefinieerd als een zelfmoord waarbij een direct verband met het internet aangetoond kan worden (Baume e.a. 1997). Daarnaast groeit het belang van het internet in de medische informatievoorziening en woedt de discussie over de kwaliteit van medische informatie op het internet volop, getuige het themanummer van het *British Medical Journal* (maart 2002), met op de omslag: *Trust me. I'm a website*. In dit artikel wordt nagegaan welke Nederlandstalige websites over zelfmoord op het internet beschikbaar zijn en welke informatie over het voorkómen en omgaan met suïcidaliteit daar geboden wordt. De vraag die dit artikel wil beantwoorden is: 'Welke Nederlandstalige websites op het internet geven informatie over zelfmoordgedachten of -plannen, en van welke kwaliteit zijn deze websites?'

METHODE

De websites werden gezocht met de meta-

zoekmachine Ixquick (www.ixquick.com), die zeven veelgebruikte zoekmachines omvat. Zo werd gepoogd de beperkte database van één zoekrobot te overstijgen. Als zoekterm werd 'zelfmoord' ingegeven en niet 'suïcide', omdat de laatste term minder gebruikelijk is. Er werd uitsluitend naar websites gezocht, niet naar nieuwsgroepen, muziek of afbeeldingen. De taal- en zoekinstelling was Nederlands. Alle gevonden websites werden bezocht, volledig geëxploreerd en geclassificeerd. Als zij relevant waren, werden ze op kwaliteit beoordeeld. Elke site werd in slechts één categorie geplaatst. Daarvoor waren de doelstelling en de totale opzet van de site doorslaggevend.

Er is een aangepast classificatiesysteem gebruikt, dat gebaseerd is op dat van Baume e.a. (1998), die als eersten een classificatiesysteem voor websites over zelfmoord hebben beschreven. Er bestaan acht hoofdcategorieën (zie tabel 1). Eerst werd gecheckt of de aangegeven website bereikbaar was. Als deze om technische redenen na ten minste drie pogingen op drie niet opeenvolgende dagen niet kon worden bereikt, werd

deze geclassificeerd als 'onbereikbaar'.

Vervolgens werd gecontroleerd of het een relevante website was die onder de noemer 'Crisiseducatie, -preventie en -onderzoek (CEPO)' paste. Deze categorie komt grosso modo overeen met de categorie 'Crisis Education and Research Resources' van Baume e.a. Door het woord preventie toe te voegen wordt de inhoud van deze categorie beter beschreven. CEPO werd onderverdeeld in drie subcategorieën waarin het probleem vanuit verschillende perspectieven benaderd wordt: 'persoonlijk', 'religieus' en 'organisaties'. Als de website een pro-suïcideboodschap bracht, moest deze in de hoofdcategorie 'pro-suïcide' worden geplaatst.

Indien de site niet in een van de drie voorgaande hoofdcategorieën ('onbereikbaar', 'CEPO', 'pro-suïcide') paste, werd deze in een van de volgende hoofdcategorieën geplaatst: 'cultuur' (subcategorieën: muziek, computerspellen, grappen en literatuur), 'interactieve communicatie' (met als subcategorieën: discussiefora, nieuwsgroepen en mailinglijsten), 'nieuws en media', 'religieus', en 'andere organisaties'. Deze categorieën zijn eerder door Baume gebruikt. De categorie 'religieus' werd toegevoegd, om ervoor te zorgen dat de inhoud van de websites duidelijk zou kunnen worden afgeleid uit de naam van de rubriek. Het verschil met de CEPO-subcategorie religieus is dat het hier gaat om sites waar religie centraal staat en niet het onderwerp (omgaan met) zelfmoord(neigingen) vanuit een religieus perspectief.

De websites uit de categorie 'CEPO' kregen een score voor kwaliteit volgens een op het werk van Cooper-Patrick e.a. (1994) gebaseerde scorelijst. Deze vragenlijst vroeg naar suïcidale ideatie via vier onderwerpen: slaapstoornissen, veranderingen van gemoedstoestand (depressief gevoel), schuldgevoelens en een gevoel van hopeloosheid. Om mee te tellen, moesten deze woorden letterlijk voorkomen. Daarnaast werd ook onderzocht of de situatie serieus werd genomen; dit werd afgemeten aan het aanwezig zijn van de woorden 'ernstige situatie' of een boodschap van gelijke

strekking. Er werd tevens onderzocht of werd doorverwezen naar professionele hulpverlening en of er algemene informatie (zoals prevalentie, incidentie, oorzaken, symptomen) over suïcide en suïcidale ideatie werd gegeven.

RESULTATEN

Er werden via Ixquick 10.442 treffers van het woord zelfmoord gevonden. Dit is de totale som van alle treffers gegenereerd door de zoekmachine die Ixquick bundelt. Hieruit selecteerde Ixquick uiteindelijk 45 websites, rekening houdend met de door ons opgelegde beperkingen. De inhoud, maar vooral de volgorde van deze lijst, is een eenmalige weergave van een continu veran-

TABEL 1 Verdeling van de gevonden websites over suïcide (n=45) over de verschillende categorieën

Website-categorie	n (%)
Onbereikbaar	5 (11)
Crisiseducatie, preventie en onderzoek (CEPO)	9 (20)
- Persoonlijk	2
- Religieus	1
- Organisatie	6
Pro-suïcide	0 (0)
Cultuur	10 (22)
- Muziek	0
- Computerspellen	0
- Grappen	2
- Literatuur	8
Interactieve communicatie	3 (7)
- Discussiefora	3
- Nieuwsgroepen	0
- Mailinglijsten	0
Nieuws en media	8 (18)
Religieus	3 (7)
Andere organisaties	7 (16)

derend medium en omvat zeker niet alle bestaande Nederlandstalige websites over zelfmoord. Diverse websites boden links naar andere sites, deze zijn niet bezocht.

Uit tabel 1 blijkt dat 5 websites (11%) 'onbereikbaar' waren. Negen websites (20%) werden als 'CEPO' geclassificeerd. Deze omvatten sites die specifiek over zelfmoordpreventie of rouwbegeleiding gaan, of die dienen ter nagedachtenis aan iemand die ten gevolge van suïcide is overleden. Van de 9 CEPO-websites waren er 1 'religieuze' en 2 'persoonlijke', en vielen er 6 in de subcategorie 'organisatie'.

Er werden geen websites als 'pro-suïcide' geclassificeerd. Er werd door de metazoeckmachine 1 site geselecteerd die wellicht pro-suïcide was, maar deze was onbereikbaar. Of dit het gevolg is van een strikte politiek van de serverbeheerders of een andere reden kent, kon niet bepaald worden. In de hoofdcategorie 'cultuur' werden 10 sites (22%) geclassificeerd. Er waren geen muzieksites of websites rond computerspellen, wel 2 treffers in de categorie 'grappen' en 8 sites over 'literatuur'. De hoofdcategorie 'interactieve communicatie' bevatte 3 websites (7%) die alle in de subcategorie 'discussiefora' thuishoorden. De subcategorieën 'nieuwsgroepen' en 'mailinglijsten' werden door de zoekparameters uitgesloten. De hoofdcategorie 'nieuws en media' bevatte 8 treffers (18%), wat de rol van het internet als informatiesnelweg bevestigt.

De hoofdcategorie 'religieus' was goed voor 3 websites (7%). Deze categorie omvat sites die handelen over geloof en religie in de breedst mogelijke zin van het woord. Onder de hoofdcategorie 'andere organisaties' werden 7 sites (16%) geclassificeerd. Dit waren websites van organisaties die een commercieel of publicitair doel hadden.

De toegang tot de meeste sites was vrij, slechts bij één site moest men (gratis) registreren om beperkte, en (betalend) abonneren om volledige toegang tot de site te krijgen. Een andere site vereiste een aanvraag waarin de motivatie om deel te nemen aan het discussieforum duidelijk

werd gemaakt. In beide gevallen betrof het sites uit de categorie 'interactieve communicatie'.

Als we naar de extensies van de CEPO-websites kijken, valt op dat er meer Nederlandse (7) dan Belgische (2) websites zijn. Gezien de inwonersaantallen is deze verhouding niet verrassend. Binnen de CEPO-categorie zijn er naast sites van professionele hulpverleners ook sites waar particulieren, van wie de opleiding niet altijd duidelijk is, deze problematiek aanpakken. Wie de makers of verantwoordelijken van de sites zijn, is vaak moeilijk te achterhalen. Ook bronvermeldingen ontbreken dikwijls.

De kwaliteit van de hoofdcategorie CEPO werd onderzocht (zie tabel 2), waarbij opvalt dat de meeste sites van organisaties naar suïcidale ideatie peilen en de situatie serieus nemen, informatie verstrekken en doorverwijzen naar professionele hulpverleners, terwijl de persoonlijke en religieuze sites dit niet doen. Als er algemene informatie wordt verstrekt, is deze zeer uitgebreid, maar niet alle sites van organisaties doen dit. De hulpzoekende wordt wel serieus genomen door de meeste CEPO-sites. Sommige CEPO-sites bieden ook de mogelijkheid om via e-mail hulp te krijgen. We hebben besloten dit niet in de beoordeling mee te nemen, omdat we de kwaliteit van de aldus geboden hulp niet konden meten.

DISCUSSIE

Binnen de CEPO-sites is in de categorie organisaties duidelijk welke organisatie de website gemaakt heeft. Achtergrondinformatie over de organisatie is ook steeds aanwezig. Wie de verantwoordelijke is voor de website en welke bronnen geraadpleegd zijn, is daarentegen niet zo duidelijk. Bij de persoonlijke en religieuze CEPO-sites is er meestal, na doorverwijzingen binnen de site, wel wat achtergrondinformatie over de auteur beschikbaar, maar deze is vaak onvolledig, vooral over opleiding en ervaring. Alle CEPO-sites zouden aan geloofwaardigheid winnen als duidelijk vermeld zou worden onder

TABEL 2 Kwaliteit van CEPO-sites

Naam van de website	Algemene informatie	Serius nemen	Doorverwijzen	Peilen naar suïcidale ideatie via gevoelens van:			
				Schuld	Depressie	Hopeloosheid	Slaapproblemen
www.suicideinfo.org/dutch/	+	+	+	+	+	+	+
www.cdenhartog.com	-	-	-	-	-	-	-
www.real-life.nl/zelfmoord.html	-	+	-	-	-	-	-
www.gezondheid.be	+	+	+	+	+	+	+
www.sleepwalker.nl/zelfmoord.htm	-	+	+	-	+	+	-
www.psychowijzer.nl/	+	+	+	+	+	+	+
www.ggzdrenthe.nl/	+	+	+	+	+	+	+
http://allserv.rug.ac.be/~cvheerin/	-	-	-	-	-	-	-
www.verliesverwerken.nl	-	-	-	-	-	-	-

CEPO = crisiseducatie, -preventie en -onderzoek

wiens toezicht de site geconstrueerd is en wat de kwalificaties van deze toezichthouder zijn. Als de websites een voorbeeld zouden nemen aan medische tijdschriften en een meer stringente politiek zouden voeren in verband met bronvermelding en literatuurverwijzing, zou dit hun geloofwaardigheid ook ten goede komen. Niet alleen zou de internetgebruiker die meer informatie wenst deze dan kunnen opzoeken, maar ook het verschil in kwaliteit tussen de websites zou duidelijker zijn. De gemiddelde internetgebruiker beoordeelt websites subjectiever dan tot nog toe werd aangenomen (Eysenbach & Köhler 2002). Hij baseert zijn oordeel over de kwaliteit van de website vaak meer op de vorm en zal de juistheid van de inhoud, bronvermelding, auteursgegevens en dergelijke niet controleren. Er zijn tegelijk echter tekenen die erop wijzen dat ook de patiënt-internetgebruiker een onderscheid tracht te maken tussen kwalitatief goede en minder goede informatie op het internet. Internetgebruikers bezoeken verschillende websites over hetzelfde onderwerp en vergelijken de gevonden informatie. Tweëntachtig procent vertelde bezorgd te zijn over het verkrijgen van medische

informatie van een onbetrouwbare bron (Ferguson 2002).

Patiënten zoeken steeds meer informatie op het internet. Hulpverleners kunnen hen daarbij begeleiden. Dat er voldoende en duidelijke informatie over zelfmoord te vinden is op het internet is een goede zaak. Met de toenemende invloed van het internet als bron voor snelle informatie zal het belang van kwalitatief goede sites allicht nog toenemen. De discussie rond de kwaliteit van medische informatie op het internet woedt nog volop. Verschillende instrumenten om deze kwaliteit te meten worden ontwikkeld (Gagliardi & Jahad 2002; Sheldon 2002; Mehlum 2000). In de toekomst zal wellicht een informele rangorde ontstaan binnen de medische websites, zoals dit ook met de medische tijdschriften is gebeurd. Er zullen zich wellicht enkele grote kwalitatief hoogstaande sites ontwikkelen die algemeen als referentiepunt aanvaard zullen worden.

CONCLUSIE

Wie op het internet informatie zoekt over

zelfmoord komt niet bedrogen uit. Onvermijdelijk worden vele niet-relevante sites gevonden, maar deze zijn gemakkelijk te onderscheiden van de relevante. Deze laatste zijn meestal opgezet door organisaties werkzaam in de geestelijke gezondheidszorg, vragen suïcidale ideatie na, geven algemene informatie en verwijzen naar professionele hulpverleners.

LITERATUUR

- Baume, P., Cantor, C., & Rolfe, A. (1997). Cybersuicide: the role of interactive suicide notes on the Internet. *Crisis*, 18, 73-79.
- Baume, P., Rolfe, A., & Clinton, M. (1998). Suicide on the Internet: a focus for nursing intervention? *Australian and New Zealand Journal of medical health nursing*, 7, 134-141.
- Cooper-Patrick, L., Crum, R.M., & Ford, D.E. (1994). Identifying suicidal ideation in general medical patients. *Journal of the American Medical Association*, 272, 1757-1762.
- Eysenbach, G., & Köhler, C. (2002). How do consumers search for and appraise health information on the world wide web? Qualitative study using focus groups, usability tests, and in-depth interviews. *British Medical Journal*, 324, 573-577.
- Ferguson, T. (2002). From patients to end-users. *British Medical Journal*, 324, 555-556.
- Gagliardi, A., & Jahad, A.R. (2002). Examination of instruments used to rate quality of health information on the internet: chronicle of a voyage with an unclear destination. *British Medical Journal*, 324, 569-573.
- Mehlum, L. (2000). The internet, suicide and suicide prevention. *Crisis*, 21, 186-188.
- Sheldon, T. (2002). Trust mark launched as a guarantee of safety in the Netherlands. *British Medical Journal*, 324, 567.

AUTEURS

G. DEGRAEVE is student geneeskunde aan de KU Leuven.
 G. PIETERS is diensthoofd gedragstherapie in het UC St. Jozef te Kortenberg.
 Correspondentieadres: dr. G. Pieters, Leuvensesteenweg 517, 3070 Kortenberg.
 E-mail: Guido.Pieters@med.kuleuven.ac.be.

Geen strijdige belangen meegedeeld.

Het artikel werd voor publicatie geaccepteerd op 24-4-2002.

SUMMARY

Suicide and the internet: a discussion of Dutch websites – G. Degraeve, G. Pieters – Starting from publications about suicide and the internet, we checked which Dutch sites about suicide are available on the internet. With the use of the meta-search engine Ixquick, 45 different websites were found. These were visited, classified by intention and, if relevant, scored for quality. The relevant sites are, in general, of good quality and offer a questionnaire of suicidal mood, general information and a referral to professional help when suicidal.

[TIJDSCHRIFT VOOR PSYCHIATRIE 44 (2002) 7, 505-509]

KEYWORDS internet, suicide, websites